

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De fraudibus ex monopolijs, §. 12.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

ego (ad explicationem maiorem) cum eo discrimine , ut si cognoscens falsitatem, id facias, pecces , cum obligatione restitutionis ; si eam inculpate non cognoscens non pecces, sed statim ac cognoscis, obligaris ad reficiendum pretium ei, qui damnum sentit : obligaris autem non ex injusta actione, sed ex obligatione, quam habes, solvendi justum pretium pro re empta.

q idem docet Molina t. 3. d. 702. n. 12.

45. Dico secundò, cum eodem Navarro, si expendatur moneta falsa tertio modo , non peccari contra iustitiam ; esto enim, peccaverit is, qui signum regium ementitus est, non peccas tu, qui expendis, quia per ejusmodi expensio- nem nullum alteri tertio damnum inferis ; jam enim tertius habebit monetam, quæ æque in foro æstimabitur, ac quæcumque alia legitima.

§. XII.

De fraudibus ex Monopolijs.

Monopolium Græce , Latine vnius venditio, multis paratur, & multis excusatur modis, quos distinctè jam subijcio.

Monopolium ex privilegio.

2. Quando aliquis, vel aliqui pauci obtinent à principe privilegium, ut ipsi soli vendant, distinguendum est : nam sine rationabili causa, est id illicitum, cum onere restitutionis, quod primo loco subeunt ipsi privilegiati ; secundo loco ipse concedens. Ratio est, quia sic fit injuria alijs volentibus

similiter vendere suas merces. Si vero sit ex causa rationabili, licitum est, excusante nimirum eadem rationabili causa ; dummodo pretium, pensatis omnibus, justè constituatur, non vero considerata hac restitutione apud vnum venditorem, quæ per accidens est.

a Sic conciliantur Sotus, Mod. Silv. alijque apud Salas dub. 38. n. 2. qui negant, cum alijs apud eundem, & Bon. de contract. d. 3. q. 2. p. 5. qui concedunt.

3. At, quanam rationabilis est ejusmodi causa ? respondeo, bonum publicum, quod fere accidit in tribus casibus dumtaxat. Primò, quando princeps eget pecunia ad bellum necessarium, vel ad opera regno necessaria : tunc enim servatis conditionibus servari solitis in vestigalibus imponendis, vendere potuit privilegium, & pecuniam ei operi applicare. Secundò, quando, nisi daretur hoc privilegium, ut unus vel pauci vendant, nemo, vel pauci merces importarent in civitatem, saltem continuate & certo, ob sumptus, quos sine eo privilegio recuperare vendentes non possent. Id fere accidit alibi in imprimendis libris, hic in Sicilia in importanda nive, ætatis tempore : nisi enim habeant illi Impressores privilegium, ut ipsi soli ad decennium, v. g. eum librum imprimant, & illi soli nivem importent, ijs facile carebit respublica. Tertio, quando ob bene merita alicuius artificis aliquam novam artem inventientis, conceditur, ut ipse solus eam exerceat ; conducit enim ad publicum bonum, sic allicere homines ad novas artes.

4. Petes

4. Petes: quando vendit princeps hoc privilegium, potestne sibi applicare pretium? respondeo, nequaquam. Ratio mihi est manifesta, quia cum ipse illud possit concedere, solum propter bonum publicum, obligabitur, quando hoc intervenit, illud concedere: nemo pretium accipere iuste valet ob rem, quam obligatur ex iustitia facere, ut certe obligatur ex suo munere & pacto implicito cum republica, princeps bono publico prospicere. Dices: accipiet quasi gabellam ad onera reipublicae sustinenda. Respondeo, assentior, sed tunc jam erit ob reip. bonum, & nihilominus debebit solemnitates & conditiones iustae gabelle, ut modo innui, servare.

5. Petes iterum: princeps poteritne taxam pretij ejusmodi mercium relinquere arbitrio huius privilegii? respondeo; Lessius *b* sic merito distinguit; si merces sint pertinentes ad victum & cultum, vel quid simile ad vitam necessariam, debere principem taxare pretium; si ad ornatum, deliciasque, posse non taxare; ratio est, quia in necessariis facile populum gravari continget ab vno venditore, quod incommodum vitare tenetur princeps: at in non necessariis, cum non ex necessitate ea emantur, non est tam facile ejusmodi populi gravamen.

b Less. l. 2. c. 21. n. 149.

Monopolium ex pacto.

6. Si venditores conspirent in pretium, ita ut vendant supra legitimum, aut supra rigorosum, peccant, cum onere restitutionis excessus, & damni

inde sequuti; idem, si emptores conspirent, ut emant infra infimum. Ratio est, quia justum pretium non debet pendere ab arbitrio vnius, vel paucorum, sed ex communi aestimatione bona fide, & sine dolo. Atque advertite, justum pretium non esse hic illud, quod forte post conspirationem enascitur; hoc enim, cum ex injusta conventionione consurgat, injustum etiam erit, sed illud, quod ante injustam conspirationem sine fuco, & fallacia currebat, vel currere poterat.

c quidquid dicat Carramuel, l. 2. th. mor. n. 850.

7. Illud non damno, posse ejusmodi Monopolium monopolio trudi, hoc est, ut donec vendentes vendunt pretio plus quam rigoroso, emptores emant ex pacto, minus quam infimo, donec, inquam; nam cessantibus illis, siue partim, siue ex toto, cessare & hi simili modo debent.

8. Quod si aliqui venditores conspirent in pretium, ita ut vendant, vel emant, intra latitudinem pretij iusti, ut nimirum omnes vendant pretio rigoroso, & nemo infimo, vel emant infimo, nemo supra, non peccant contra iustitiam, seclusa vi, vel fraude, quia tum servant pretium justum: sicut enim sine iniustitia vendere rigorose ego particularis possum, sic & sine iniustitia possumus simul.

9. Sed permaximè animadvertendum est, quodnam tunc sit pretium justum, id quod dicam num. 21. & innui num. 6.

10. Peccari in hoc casu contra charitatem, docent non ignobiles Doctores, quos sequitur Delugo *d*; & ratio

Kkk 3

præter

præter leges grauitè id inhihentes, esse potest eadem, quam in simili mox dicam num. 15.

d. Delug. t. 2. de iust. d. 26. sec. 22. n. 175. l. Caram. lib. 2. th. mor. n. 845. & Molin. d. 345.

Monopolium ex emptione omnium mercium.

11. Si vnus mercator, seu reuenditor, aut pauci sibi sine vi vel fraude coëmant omnes merces certi generis, omne v. g. frumentum, ut ipsi soli vendant etiam expectando tempus penuriae & inopiae quo vendant carius, si uult & abiecit: has deinde collegit alius quidem pretio iusto vendant, spectatis omnibus circumstantiis, ut mox num. 21. dicam, non peccant i contra iustitiam commutatiuam, unde ad nullam restitutionem obligantur; ratio est, quia iusto pretio emunt, iustoque, ut supponimus, vendunt.

1. Molin. d. 345. Less lib. 2. c. 21. n. 151. alijque apud Bon. disp. 3. de contr. q. 2. p. 3. n. 4. contra Navar. Azor. alios, putantes peccare contra iustitiam.

12. An peccent contra charitatem, est omnino distinguendum: vel enim loqui possumus de illo vno, qui sine conventionem cum alijs sibi dictas omnes merces emit; & hunc ne peccare quidem contra charitatem, docent Molina l. & Delugo m, præscindendo semper à lege prohibente, vel à damno valde notabili reip. ratio esse potest, quia sibi providere quilibet in suis negotiationibus per suam diligentiam potest.

1. Mol. ibid. concl. 2. m. Delugo ib. n. 178.

13. Vel possumus loqui de multis, qui simul conspirantes simul emunt, ut carius vendant; & hi difficulter à peccato contra charitatem excusantur, tum quia sic facilius induceretur penuria in ciuitate, contra bonum publicum, tum quia regulariter deinde (inducta jam penuria) carius, quam fuisset pretium, etiam summum, ceteri vendent.

14. Ad coëmptionem omnium mercium facit casus, quem narrat Siluester n. accidisse Venetijs. Mercator acceptas literas ab Oriente de superuentura penuria aromatum, lacerauit & abiecit: has deinde collegit alius mercator, partes coniunxit, legitque; tum magnam mercium copiam emendo, illum præuenit, lucrumque præripuit. Quæsitum fuit, an secundus mercator injuriam primo fecerit?

15. Affirmat Rebellius o: negat ipse Siluester cum quo sentit Layman p; cum enim (ait Layman) mercator, ille literas laceratas in publicum abiecit, & veluti pro derelictis habuit, hoc ipso omnibus fragmentorum illorum potestatem ac vsum fecisse censetur, ut proinde quisque in suum commodum ijs uti potuerit; itaque rectè sic resoluit Siluester: si quis literas in publicum locum abiectas legit, solam, ut sciat, curiositas est; si ut sibi provideat, commodisque suis studeat, humana, non vitiosa prudentia est. Hæc Siluester; & hætenus Layman, apud quos sit hujus doctrinæ auctoritas.

o. Rebell. p. 2. l. 9. q. 7. n. 9. p. Layman. l. 3. sec. 5. tr. 3. p. 1. cap. 4. num. 5.

16. Ego

16. Ego enim non excusarem à do-
lo & consequenter ab injustitia illum,
qui legeret literas alterius, quas in ijs
circumstantijs invenit, ut certo mora-
liter judicer, non esse consulto dereli-
ctas, sed casu amissas, vel non bene con-
fissas. Ratio est, quia tunc non mili-
tat ratio excusationis: tunc enim Do-
minus non censetur illarum literarum
usum liberum alijs dedisse. Si tu in-
veni. s chartam, in qua sint alicuius
scripta peccata ad confessionem, au-
ctoremque noscas, illamne legere aude-
bis?

17. Notat præterea ibidem Lay-
man, si in literis abjectis aliquid occul-
tum quis legat, eum peccare contra
charitatem, immo & contra justitiam,
si illud alteri manifestet, unde dam-
num injustum alicui contingat, sicuti
peccaret, qui ostenderet locum, ubi ali-
quis est, ei, qui ipsum velit occidere.

*Monopolium ex remotione aliorum ven-
dentium.*

18. Si quis vi vel fraude impediat
importantes merces in civitatem. fru-
mentum v. g. ut ipse solus vendat,
maiori scilicet pretio, quod tamen de-
scendisset, si illi non fuissent impediti,
peccat contra justitiam, & contrahit
onus restitutionis, ut ex se patet.

19. Si vero quis impediat solum
precibus & suasionem, non peccat q con-
tra justitiam, modo vendat iusto pre-
tio, quia non facit injuriam, sicuti nec
facit injuriam, ex communi sententia,
qui sine vi, vel fraude suadet testatori,
ne alicui legatum vel hereditatem re-
linquat. Quod autem hic sit censu-

dum justum pretium, dicam mox à
numero 21. præterea an hic peccet, sal-
tem contra charitatem, ex dictis colligi
potest.

q Bon. l. c. n. 4.

*Monopolium ex inducente penu-
riam.*

20. Eadem ratione excusari pos-
sunt r ab injustitia transferentes triti-
cum v. g. extra territorium, præscin-
dendo à legibus prohibentibus (quas
non obligare sub mortali, nisi quando
valde notabile damnum territorio pa-
ritur, vel nisi quando alia prava cir-
cumstantia esset, inclinatur Reginaldus s,
nec videtur dissentire Bonacina t) sicut
enim possent domi illud occultare, sic
transferre; hoc enim est, habere domi-
nium suæ rei, id est de illa disponere si-
ne injustitia posse, ut ei liber; verum
hic etiam maxime est perpendendum,
quodnam sit justum pretium, & quo-
modo peccetur contra charitatem, mo-
do insinuat num. 14. & 15. illud vi-
deo, ejusmodi Monopolia esse semper
scrupulosa, & ad injustitiam valde
vergentia: nam propterea regulariter
cavenda.

r Bon. ib. n. 6. s Regin. l. 15. n.
51. t Bonac. de rest. d. 8. q. 1. p. 1. n.
7. & 8.

Pretium in Monopolio.

21. Dixi num. 6. illud pretium
esse injustum, quod ortum habet ab in-
justa conventionem. Semper igitur ad-
vertendum est, an pretium ideo cre-
scat, quia vel ab vno, vel à multis co-
empta

emptæ sunt, cum injusta conventionē,
merces: tunc enim semper erit iniu-
stum; præterea quando pretium po-
stea carius determinabitur, ad arbitri-
um illius solius venditoris, vel perinde
ac si ab initio merces solum fuissent
apud unum; clare injustum est preti-
um. Ratio est, quia pretium debet
taxari ex raritate vel frequentia em-
ptorum, ex abundantia, vel penuria
rerum, ex necessitate earundem &c.
quæ cum nunc post illam tuam coem-
ptionem eadem sint, idem debet esse &
pretium, non verò carius.

22. Non est tamen cum privato
quolibet, qui non consensit Mono-
polio, nec ex fraude, vel malo consilio
dedit causam augmento pretij, scrupu-
losè agendum, quasi non possit
vendere res suas pretio per malitiam
aliorum aucto; cum pretium auctum
per injustitiam, justum non sit: non,
inquam ita, quia quamvis auctum sit
per aliorum fraudes, est tamen nunc
(ut supponimus) pretium commune;
per fraudes, inquam, non meas, ad
quas, cum ego non conspirassem, illas,
vel earum effectum pretij aucti tollere
non obligor, ut certè obligantur, qui
injustè illas posuerunt: & sanè si per
latrocinia frumentum v. g. fuisset di-
stractum, vnde & eius pretium auctum
fuisset, quis condemnaret vendentes
hoc aucto pretio? ut item, si nescirem
illam injustam conspirationem, & bo-
na fide pretio illo jam communi ven-
derem, quisnam ad restitutionem me
obligaret? nec ergo, si sciam, cum sci-
entia ad justitiam, vel injustitiam pre-
tij nihil addat omnino.

CAPVT OCTAVVM.

*De eadem quarta radice restitutionis ex
contractu particulari mu-
tui.*

§. I.

Quid si mutuum.

1. **M**utuum sic dictum, quia de
meo tuum fit, est traditio rei
consistentis in pondere, nu-
mero, vel mensura, spe recuperandi
statuto tempore tantumdem in genere
suo.

a. *Mol. Less. Bonac. mox citandi, ali-
jque passim.*

2. Dicitur primò. (Traditio) quia
mutuum non perficitur mero consen-
su, ut venditio, sed requiritur ipsa rei
traditio, per quam transfertur rei mu-
tuatæ dominium in mutuatarium,
quod non facit commodatum, neque
ex natura sua depositum; nam pro-
pterea, si quod mutuatum est, fructifi-
cet vel pereat, mutuuario fructificat
peritque.

3. Dicitur secundò, (rei consisten-
tis in pondere &c.) ut explicentur tres
species mutui: in pondere, ut cum mu-
tuatur massa argenti; in numero, ut
pecunia: in mensura, ut vi-
num, triticum, lac, & similia, quæ in
jure dicuntur recipere functionem, id
est, quod una fungatur officio, vel vice
alterius; ut vnum vinum pro alio
&c.

b. *l. 2. ff. si certum petatur. vide
4. Dic-*